

20.11.2025

EOAK/3040/2024

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Piatta Skottman-Kivelä

YLIOPPILASTUTKINNON SUORITTAMISTA KOSKEVAA OHJEISTUSTA TULISI TÄSMENTÄÄ

1 KANTELU

Kantelija (jälj. myös kokelas) pyysi asiamiehensä laatimassa kantelussa tutkimaan Ylioppilastutkintolautakunnan (YTL) menettelyä jättää ylioppilastutkinnon koesuoritus arvostelematta sekä hallintopäätös antamatta.

Tapahtumainkulku kantelun mukaan

Kantelija oli osallistunut ylioppilastutkinnon äidinkielen ja kirjallisuuden lukutaidon kokeeseen ja jättänyt koesuorituksen arvosteltavaksi palauttamalla sähköisessä järjestelmässä tyhjän tallenteen. Kokelas sai toisesta osakokeesta (kirjoitustaidon koe) pistemäärän, jolla hän olisi saavuttanut äidinkielen kokeesta hyväksytyyn suoritukseen tarvittavat pisteet ja valmistunut ylioppilaaksi.

Ylioppilastutkintolautakunta oli kuitenkin ylioppilastutkinnosta annetun lain 14 §:n perusteella katsonut kokeen keskeytyneeksi eli hylännyt kokelaan koko äidinkielen koesuorituksen katsoen, ettei kokelas ollut jättänyt ensimmäisen osakokeen koesuoritusta arvosteltavaksi. Tutkinto ei voi ns. kompensaaion avulla tulla suoritetuksi, jos koe katsotaan edellä sanotun säännöksen nojalla hylätyksi.

Kantelija teki kokeen arvostelusta (hylkäämispäätöksestä) oikaisuvaatimuksen Ylioppilastutkintolautakunnalle, joka ei muuttanut antamaansa ratkaisua. Oikaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kantelija oli vielä pyytänyt hylkäämispäätöksestä valituskelpoista ratkaisua, johon YTL oli vastannut kirjeellä. Kokelas oli tehnyt hallinto-oikeudelle valituksen, jonka tuomioistuin oli jättänyt tutkimatta. Hallinto-oikeus totesi, ettei se ylioppilastutkintolain 23 §:n perusteella voinut tutkia valitusta siltä osin, kuin valittajan oli ollut tarkoitus hakea muutosta lautakunnan tekemään päätökseen. Ylioppilastutkinnosta annetun lain 22 §:n mukaan oikaisuvaatimuksesta ei ole valitusoikeutta. Hallinto-oikeus ei myöskään voinut tutkia valitusta siltä osin, kuin se kohdistui lautakunnan kirjeeseen.

Keskeiset kanteluväitteet

Ylioppilastutkintolautakunnan ohjeet olivat olleet kokelaiden oikeusturvaa heikentävässä määrin puutteelliset ja vaikeaselkoiset; kokelas ei ollut tietoinen siitä, että toisen osakokeen koesuorituksen jättäminen tyhjäksi aiheuttaa koko kokeen hylkäämisen. Säännöksistä ei selvinnyt, millä edellytyksillä koesuoritus voidaan tulkita ”arvosteltavaksi jätetyksi”. Asia oli ollut epäselvä kokelaan lukion henkilökunnallekin. Kokelaalle aiheutunut vahinko oli kohtuuton siihen nähden, että vain yhdellä [tallennetulla] merkillä ylioppilastutkinnon yhden kokeen yhdessä osasuorituksessa kokelas olisi saanut koko tutkinnon suoritetuksi.

Ylioppilastutkintolautakunnalta oli tuloksetta pyydetty valituskelpoista ratkaisua hylkäämispäätöksestä.

2 SELVITYS

Ylioppilastutkintolautakunta toimitti selvityksen. Saatu selvitys liitetään päätökseen kantelijalle tiedoksi, joten sitä selostetaan jäljempänä vain pääpiirteissään.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusasiamiehen tehtävät ja tutkinnan rajaaminen

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Säännös ilmaisee lain tarkoituksen siitä, että oikeusasiamiehen yksinomaiseen harkintavaltaan jää, mihin toimenpiteisiin kantelu antaa aihetta silloinkin, kun kantelu täyttää tutkinnan yleiset edellytykset.

Oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten tai tuomioistuinten päätöksiä, eikä korvata lakiin perustuvaa muutoksenhakujärjestelmää.

Käytössäni olleiden asiakirjojen mukaan kantelijan ylioppilastutkintoa koskeva valitusasia oli ollut hallinto-oikeuden arvioitavana. Tähän nähden ja hallinto-oikeuden päätöksessä todettu huomioon ottaen en enempää arvioi kantelijan väitteitä lautakunnan päätöksen valituskelpoisuudesta.

3.2 Asiassa keskeiset ylioppilastutkintoa koskevat säännökset ym.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan lukiolaissa tarkoitetun lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Tutkinnon suorittanut opiskelija on omaksunut lukiokoulutuksen opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttanut lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyyden. Ylioppilastutkinnon kokeisiin osallistuvia kutsutaan tässä laissa kokelaiksi.

Saman lain 2 §:n 1 momentin mukaan ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja toimeenpanosta vastaa riippumattomana asiantuntijaelimenä Ylioppilastutkintolautakunta, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 12 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnon suorittamisesta seuraavasti:

Ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti 10 §:ssä tarkoitetut kokeet sekä lukiokoulutuksen oppimäärän tai 5 §:ssä tarkoitetun muun tutkinnon tai koulutuksen.

Tutkinto voi tulla suoritetuksi 10 §:n 1 momentin mukaisessa kokeessa annetun hylätyn arvosanan estämättä, jos kokelaan suorittamien muiden kokeiden arvosanat osoittavat 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ja taitoja sekä riittävää kypsyyttä, eikä kokelas ole kirjallisesti kieltänyt hylätyn arvosanan merkitsemistä todistukseen. Tutkinto ei kuitenkaan voi tulla suoritetuksi, jos koe katsotaan 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi.

Ylioppilastutkintolautakunta määrää tarkemmin tutkinnon suorittamiseen liittyvistä käytännön menettelyistä sekä perusteista, joiden nojalla tutkinto tulee suoritetuksi hylätyn arvosanan estämättä.

Saman lain 18 §:n 5 momentin perusteella Ylioppilastutkintolautakunta määrää kokeiden arvostelussa noudatettavista periaatteista.

Lain tapahtuma-aikaan voimassa olleen 14 §:n mukaan, jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta tai valmistavaa näyttöä arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi.¹

Ylioppilastutkinnosta annetun lain esitöissä (HE 235/2018 vp) on todettu kompensatiomenettelyn soveltamisen edellyttävän, että kokelas on jättänyt koesuorituksen arvosteltavaksi. Säännös vastaa aiemmin voimassa ollutta sääntelyä ja käytäntöä (s. 49 ja 51).

¹ Lailla 802/2024 on 14 § muutettu kuulumaan seuraavasti: ”Jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai valmistavaan näyttöön tai ei jätä koesuoritusta tai valmistavaa näyttöä arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi.” Lain esitöissä (HE 159/2024 vp, s. 64) todetaan, että jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jättää saapumatta yhteenkin koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi tai hän jättää saapumatta valmistavan näytön koetilaisuuteen tai ei jätä valmistavaa näyttöä arvosteltavaksi, koe katsotaan hylätyksi. Muutoksen seurauksena tutkinto ei voi 12 §:n nojalla tulla suoritetuksi, jos koe katsotaan ehdotetun säännöksen nojalla hylätyksi.

Edellä viitatus (kumoutuneen) lain ylioppilastutkinnon järjestämisestä (672/2005) esitöissä (HE 31/2005 vp, s. 8) todetaan, että järjestelmä, jonka avulla muiden kokeiden pisteillä voi kompensoida hylätyn koesuorituksen, koskee vain suorituksen tason vuoksi hylättyä koetta. Edelleen kumoutuneen lain 10 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan koe katsotaan keskeytyneeksi ja hylätyksi, jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta koetilaisuuteen tai ei jätä koesuoritusta arvosteltavaksi. Jos kokelas jättää vastaukseksi esimerkiksi vain nimellään varustetun mutta muuten tyhjän paperin tai on viivannut yli kaiken kirjoittamansa, hänen ei katsota jättäneen koesuoritusta arvosteltavaksi.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain 22 §:n 1 momentin perusteella ylioppilastutkintolautakunnan päätökseen, jolla koesuoritus on arvosteltu, saa vaatia oikaisua [Ylioppilastutkintolautakunnalta] siten kuin hallintolaissa säädetään. Lain 23 §:ssä säädetään muutoksenhakusta muuhun kuin koesuorituksen arvostelua koskevaan YTL:n päätökseen.

Selvityksen liitteinä olleiden **lautakunnan yleisten määräysten ja ohjeiden** (hyväksytty 9.12.2022) luvun 1.7.1 mukaan² äidinkielen ja kirjallisuuden koe katsotaan hylätyksi, jos kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta jompaankumpaan kokeen osaan, joko lukutaidon kokeeseen tai kirjoitustaidon kokeeseen, tai ei jätä kummassakin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen osassa koesuoritusta arvosteltavaksi.

Myös liitteenä olleen **äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen määräysten** (hyväksytty 13.12.2019) luvun 1.2 mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden koe on kaksiosainen. **Kokeen hyväksytyin arvosanan edellytyksenä on, että kokelaalla on suoritus kokeen molemmista, eri päivinä suoritettavista osista** [lihavointi tässä]. Jos kokelas jättää saapumatta jompaankumpaan koetilaisuuteen tai ei jätä molemmissa koetilaisuuksissa koesuoritusta arvosteltavaksi, katsotaan kokonaissuoritus keskeytyneeksi eikä kompensatio ole mahdollinen. Kokelaan on koetta uusiessaan suoritettava kokeen molemmat osat uudelleen.

3.3 Saatu selvitys

Ylioppilastutkintolautakunnan selvityksessä todetaan muun ohella, että kokelaalta edellytetään koesuoritusta kummastakin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeesta. Vastaava käytäntö on ollut ylioppilastutkinnossa useiden vuosikymmenten ajan eri tutkintoaineissa, esimerkkinä paperisten ylioppilaskokeiden aikaan järjestetyt erilliset kuullun ymmärtämisen kokeet vieraisissa kielissä ja toisessa kotimaisessa kielessä. Digitaalisessa kokeessa (esitöissä HE 31/2005 vp sanottua) ”tyhjää paperia” vastaa se, että kokelas ei jätä vastauskenttiin vastausta.

² Samoin [Yleiset määräykset ja ohjeet 29.8.2025, julkaistu 23.10.2025](#). Ks. myös äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen määräykset (hyväksytty 4.6.2025, julkaistu 6.6.2025), kohta 1.2.

Ylioppilastutkintolautakunnan yleisten määräysten ja ohjeiden luvun 1.5.3 mukaan kokeiden koekohtaisissa määräyksissä, kokeen alussa ja koetehtävien yhteydessä annetaan tarkemmat ohjeet siitä, miten koetehtäviin vastataan. Kokelas on itse vastuussa siitä, että hän jättää arvosteltavaksi oikean määrän koesuorituksia ja että vastaukset on tuotettu niille tarkoitettuihin vastauslaatikoihin. Kokelaalla on myös oikeus olla jättämättä suoritusta arvosteltavaksi.

Jos äidinkielen ja kirjallisuuden kokeeseen ilmoittautunut henkilö jää saapumatta jompaankumpaan kokeen osaan, joko lukutaidon kokeeseen tai kirjoitustaidon kokeeseen, tai ei jätä kummassakin äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen osassa koesuoritusta arvosteltavaksi, äidinkielen ja kirjallisuuden koe katsotaan hylätyksi. Vastaava tieto on kuvattu myös lautakunnan verkkosivuilla julkaistussa tiedotteessa kokelaille.

Selvitykseen liitettyssä tiedotteessa (Tiedote kokelaalle, päivitetty 14.4.2023) on kompensatiosta todettu, että ”äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen hyväksytyin arvosanan edellytyksenä on, että sinulla on suoritus sekä lukutaidon että kirjoitustaidon kokeesta. Jos jompikumpi suoritus puuttuu, katsotaan kokonaissuoritus keskeytyneeksi, jolloin koko suoritukseksi on hylätty. Keskeytyneen kokeen tapauksessa kompensatio ei ole mahdollinen”. Tiedossani ei ole tiedotteen sisältö ennen 14.4.2023.

Mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen hylätyllä kokeella (kompensatiomahdollisuus) on säädetty turvaamaan ylioppilaaksi valmistuminen tilanteessa, jossa kokelaan osaaminen jossakin tutkintoaineessa on heikkoa.

Ylioppilastutkintorekisterissä tapaukset, joissa kokelas ei ole ollut paikalla koetilaisuudessa tai ei ole jättänyt koesuoritusta arvosteltavaksi, kirjataan merkinnällä 'keskeytynyt' erotuksena hylätystä (improbatuur) arvosanasta. Kummassakin tapauksessa hylätyn kokeen voi uusia kolme kertaa tutkinnon suorittamisen aikana. Koesuorituksen hylätyksi katsominen on rutiiniluonteinen arvostelupäätös. Esimerkiksi vuonna 2022 noin 15 000 koesuoritusta katsottiin hylätyksi, mikä on noin 6,6 % kaikista koesuorituksista. Nämä sisältävät sekä tilanteet, joissa kokelas ei ole saapunut kokeeseen tai joissa koetilaisuudessa paikalla ollut kokelas ei ole jättänyt koesuoritusta, sillä niitä ei tilastoida erikseen. Kokeen hylätyksi katsomiseen liittyvät tilanteet ovat lähtökohtaisesti yksiselitteisiä ja kiistattomia. Mahdollisissa virhe-epäilyissä kokelas voi tehdä oikaisuvaatimuksen. Tällöin oikaisuvaatimusta käsittelee kaksi henkilöä, tilannetta selvitetään tarvittaessa vielä uudelleen koepöytäkirjojen tai tallenteiden avulla ja mahdollinen tapahtunut virhe korjataan.

Lautakunta katsoo, että koesuorituksen katsominen hylätyksi on arvostelupäätös, jonka oikeusturvakeinona on oikaisuvaatimus. Hylätyn merkinnän antamisessa on kyse arvosanaan rinnastettavan tiedon merkitsemisestä ylioppilastutkintorekisteriin. Lautakunta tiedottaa ylioppilastutkintoon liittyvistä asioista kaikille tutkintoon osallistuville kokelaille verkkosivuillaan. Ohjeisiin on koottu tiivistetysti määräysten ja ohjeiden ne kohdat, joihin kokelaiden on hyvä tutustua ennen ylioppilaskokeisiin osallistumista. Lautakunta piti selvityksessään kokelaille suunnattua ohjeistusta riittävänä.

3.4 Arviointi

Tässä asiassa on kiistatonta, että kantelija oli jättänyt koejärjestelmään tyhjän tallenteen äidinkielen ja kirjallisuuden lukutaidon kokeessa. Kantelijan mukaan hän ei ollut ymmärtänyt, eikä hänen säännösten, määräysten ja ohjeiden perusteella voitu edes edellyttää ymmärtävän, että koesuorituksen jättäminen tyhjäksi aiheuttaa koko kokeen hylkäämisen. Kokelas oli kokenut lopputuloksen kohtuuttomaksi.

Kantelijan näkemys kohtuuttomasta lopputuloksesta on ymmärrettävä. Ylioppilastutkinnon suorittaminen ja sen ajankohta ovat yksilön kannalta hyvin merkityksellisiä erityisesti tutkinnon suorittamisen tuottaman yleisen jatko-opintokelpoisuuden takia. Kompensaatiomahdollisuuden vuoksi on suuri merkitys sillä, katsotaanko koe hylätyksi arvosanan (improbatur) perusteella vai kokeen keskeytymisen vuoksi.

Perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvataan oikeus hyvään hallintoon. Hyvästä hallinnosta säädetään hallintolaissa, jossa määritellään sekä hyvän hallinnon perusteet että viranomaistoiminnassa noudatettava menettely. Hallintolain 6 §:n ilmaisema tasapuolisen kohtelun vaatimus tarkoittaa viranomaisen velvollisuutta huolehtia siitä, että hallinnon asiakkailta on yhtäläiset mahdollisuudet päästä selvyyteen lakiin perustuvista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Hallintolain 7 §:ssä säädetyn palveluperiaatteen tarkoituksena on yhtäältä turvata viranomaispalvelujen saatavuus sekä toisaalta varmistaa, että asiointia järjestettäessä kiinnitetään riittävää huomiota hallinnossa asioivien tarpeisiin. Saman lain 8 § sisältää säännökset viranomaisen neuvonta- ja opastamisvelvollisuudesta. Lain 9 §:n mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Hyvään hallintoa ylioppilastutkinnon järjestämisestä sekä kokelaiden menettelyä ja asemaa on arvioitu muu muassa seuraavasti laillisuusvalvonta- ja oikeuskäytännössä:

Ratkaisussani [EOAK/2193/2023](#) oli kysymys siitä, ovatko Ylioppilastutkintolautakunnan oikaisumenettelyssä antaman päätöksen perustelut riittäviä turvaamaan oikaisuvaatimuksen tehneen oikeus saada perusteltu päätös.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen kiinnitti ratkaisussaan [OKV/689/1/2011](#) YTL:n huomiota ylioppilaskokeessa käytettävien apuvälineiden tarkastamista koskevien ohjeiden sisältöön sekä YTL:n ja asianomaisen koulun rehtorin huomiota näiden velvollisuuteen huolehtia siitä, että kaikilla ylioppilaskirjoituksiin osallistuvalla oppilailla on selkeä ja yksiselitteinen tieto vilpillisen menettelyn tai sen yrityksen seuraamuksesta.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen totesi muun ohella, että hallintolain säännösten perusteella ylioppilaskirjoituksiin liittyvän viranomaistiedotuksen on oltava sillä tavoin yksiselitteistä, että kirjoituksiin osallistuvat henkilöt voivat saada täsmällisen ja yksiselitteisen tiedon siitä, mitä heiltä kussakin ylioppilaskirjoitusten vaiheessa edellytetään ja siitä, minkälaiset seuraukset määräysten vastaisesta menettelystä aiheutuu. Ylioppilaskirjoitusten toimeenpanoa koskevalle viranomaistoiminnalle on asetettava poikkeuksellisen korkeat vaatimukset muun muassa kokelaiden nuoren iän, samanaikaisesti omaksuttavaksi tulevien määräysten ja ohjeiden runsauden sekä määräysten noudattamatta jättämisestä aiheutuvien seuraamusten ankaruuden vuoksi.

Korkein hallinto-oikeus ([KHO:2013:48](#)) arvioi ennakkopäätöksessään kokelas A:n menettelyä jättää ylioppilastutkintolautakunnan antamien määräysten vastaisesti matkapuhelin taskuunsa ylioppilaskoetilaisuuden ajaksi. Arvioitaessa A:n menettelynsä moitittavuutta [sitten kumoutuneen] ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 11 §:n 1 momentin kannalta oli otettava huomioon myös koulun menettely koetilaisuuden järjestämisessä. Koetilaisuudessa, jossa A:lla oli ollut matkapuhelin hallussaan, kokelaita ei ollut muistutettu matkapuhelimen hallussapitoa koskevasta kiellosta, vaikka tästä ylioppilastutkintolautakunnan ohjeiden mukaan olisi tullut muistuttaa. Näissä oloissa A:n menettelyä ei ollut pidettävä sillä tavoin edellä mainitun lain 11 §:n 1 momentin vastaisena, että A:n oli tullut menettää oikeutensa osallistua kokeisiin ja hänen koesuorituksensa oli tullut keväällä 2012 kokonaan hylätä.

Toisessa ratkaisussa KHO (4634/2018, julkaistu ruotsiksi [HFD annat beslut 4634/2018](#), epävirallinen käännös tässä) totesi, että kielto hakea ylioppilastutkinnon koesuorituksen arviointiin muutosta valittamalla tuomioistuimeen on ollut harkittu lainsäätäjän valinta, jonka eduskunnan perustuslakivaliokunta on katsonut olevan perustuslaissa turvattujen oikeusturvavaatimusten mukainen. Kokeen sisällöllinen arviointi ei koske oikeuksia tai velvollisuuksia tavalla, joka myöskään Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusteella aiheuttaisi vaatimusta oikeudesta hakea muutosta tuomioistuimessa.³

³ Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att det av ovan refererade förarbeten klart framgår att förbudet mot att genom besvär i domstol söka ändring i bedömningen av en provprestation som hör till studentexamen har varit ett övervägt val av lagstiftaren, vilket av riksdagens grundlagsutskott bedömts vara förenligt med kraven avseende rättsskydd enligt grundlagen. Den innehållsmässiga bedömningen av en provprestation avser inte rättigheter eller skyldigheter på ett sätt som heller på basis av den europeiska människorättskonventionen skulle föranleda något krav på rätt att söka ändring i domstol. Vid tillämpning på A:s yrkanden står det i lagen om anordnande av studentexamen föreskrivna besvärsförbudet inte i uppenbar strid med grundlag enligt vad som avses i 106 § i grundlagen.

Sinänsä on selvää, että edellä (kohta 3.2) esitettyjen säännösten ja määräysten perusteella kokeen äidinkielen ja kirjallisuuden hyväksytyt arvosanan edellytyksenä on, että kokelaalla on suoritus kokeen molemmista osista. Esitöiden ja nähdäkseni vakiintuneen käytännön mukaan suoritukseksi ei ole katsottu palautettua ”tyhjää paperia” tai sittemmin tallennekenttää. En voi kuitenkaan täysin yhtyä Ylioppilastutkintolautakunnan näkemykseen siitä, että asiasta annettua ohjausta on pidettävä riittävänä. Perustelen näkemykseni vielä seuraavasti.

Ylioppilaskokeisiin osallistuvalla voidaan lähtökohtaisesti edellyttää kypsyttä ymmärtää annetut määräykset ja huolehtia niiden noudattamisesta. Samalla ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevat korostetut yleisen luotettavuuden ja kokelaiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimukset. Pidän kantelijan tavoin selvänä, ettei kokelailta voi edellyttää esimerkiksi ylioppilastutkintoa koskevan lain esitöiden tuntemusta. Kantelijan mukaan asia oli lisäksi ollut epäselvä hänen lukionsa opettajillekin.

Tätä mielestäni osaltaan tukee oikeusasiamiehelle äskettäin tehty erään toisen lukion opettajan ja opinto-ohjaajan kantelu (EOAK/6805/2025) YTL:n ohjeiden epäselvyydestä sen suhteen, mitä ”arvosteltavaksi jätetty koevastaus tarkoittaa”. Kantelussa todetaan muun ohella, että ”kokelas ja myös me hänen opettajansa täällä X lukiassa olimme siinä käsityksessä, että osallistuminen kokeeseen siihen kirjautumalla ja koetehtävät avaamalla olisi riittänyt hylätyn arvosanan saamiseen. Abitti-järjestelmään jää näet tarkka tieto ajasta, jonka kokelas on ollut kokeessa läsnä. --- Kokeen keskeytyneeksi määrittelyn perusteena YTL:n mukaan oli se, ettei kokelas ollut jättänyt yhtäkään merkkiä kokeen vastauskenttään. --- Arkikokemuksen perusteella kokelas voi aivan hyvin tulkita, että kokeeseen kirjautuminen riittää ja vastausruutuun ei tarvitse tuottaa tekstiä. Tällaista tulkinnanvaraa ei viranomaisen ohjeissa tulisi olla. --- Koulussamme on aiemmin nähty äidinkielen ja kirjallisuuden yo-kokeen vastauksina piirto-ohjelmalla tehty laivan kuva ja rivillinen erikoismerkkejä. Näistä on saatu sensorilta nolla pistettä ja kokeesta hylätty arvosana. Kokemuksemme perusteella YTL ei siis myöskään ole johdonmukainen sen määrittelyssä, millainen vastaus tulkitaan arvioitavaksi koesuoritukseksi.”

Johtopäätökseni katson, etteivät YTL:n määräykset ja ohjeistus ole siinä määrin selkeitä ja yksiselitteisiä, etteikö niiden perusteella olisi mahdollista tulkita asiaa siten, kuin tässä asiassa kantelija ja vireillä olevassa asiassa opetushenkilöstö olivat tehneet. Viittaan edellä apulaisoikeuskanslerin sijaisen ratkaisussa ohjeiden selkeyden merkityksestä todettuun.

Kiinnitän Ylioppilaslautakunnan huomiota koesuorituksen arvosteltavaksi jättämistä koskevien määräysten ja ohjeiden täsmällisyyteen. Kokelailla tulee olla riittävä tieto siitä, mitä koesuorituksen arvosteltavaksi jättäminen tarkoittaa. Asian merkitystä korostaa kokeen hylkäämisestä ylioppilastutkinnosta annetun lain 14 §:n perusteella aiheutuvien seurausten ankaruus ja merkitys tutkinnon suorittamiselle.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen
Ylioppilastutkintolautakunnan tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.